

Yanomae thë ã

Watoriki thëri pë kahiki ã oni
nomeru 9

Março/2001

KAMI YANOMAE YAMA KI NIAYUWI THË ã ONI

Winaha wama ki pihi yai kuu tha? Hapë naha kami ya pihi yai kuu paxio. Kami yanomae yama ki haikiayu tëhë winaha yama ki pihi yai kupë tha? Kami yanomae yama ki haikiayu tëhë thë yai totihproimi kuë yaro kami Watoriki thëri yant **jornal** ya thaprarema. Kami yama ki haikiayorayu tëhë yama kini õhotaai. Xaraka ni wama ki niayu tëhë wama ki maprari. Witi thë noa yaiha wama ki niayu tha? Ëhi wama thë yai tiraki wamare a yaihuru niayotima thë yai hõximi mahi yaro kuë yaro kami ya yai pata xuhurumu mahi. Hapë naha thë yai kua napë yama pënaha yai waripu tëhë thë xiro yai totihi. Ënaha kami Watoriki thëri yama kini yama thë yai thai. Kami yama ki nëhë yai waripoyu tëhë thë yai totihiimi. **Surucucu** thë wama ki yai moyamë ki **espingarda** wama tiraki.

Hwei tëhë ìhi wama thë yai tiraki: kami yanomae yama ki yai yami mahi yaro. Napë pë

ka kurenaha yama ki kuëimi kuë yaro kami yama ki yai pata xuhurumu. Witi thëri pëni wama kki yai niai xi waripru thahe? Kami ya pihi ku pënaha ya thë thaprarema. Kami yanomae yama ki haikiayu tëhë napë pë xi toprarorata. Ënaha wama ki pihi kuimi hatho kami ya pihi xiro kuu yaro. Ipa **jornal** ya totihi ximirema, wama thë yai taai tëhë wama ki pihi yai xaaria hathoprario. Kaho **Surucucu** thëri wama ki yai moyamërayu, inaha thë yai kua. Ipa thë ã yai maprarioma. Kua hikia.

Anselmo Proheso Yanomami
e thë ã oni

RAMA HUUWI THË ã ONI

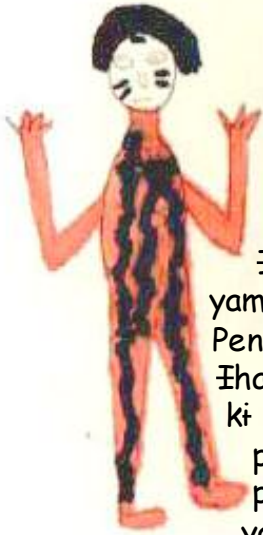
Aweii, hapë ënaha kami yama ki rama huu pihiio tëhë yama ki kuaí. Hapa xaraka yama pë hoxaprai partio. Xaraka ki torokoo tëhë yaro niaproimi yaro yama pë xarirai partio. Ëhi yama kiki ha xaariprarini yama ki rama huu xoahuru. Xaraka ki yai xaario tëhë yaro pë yai yakëimi. Xaraka ki torokoo tëhë yama ki rama huu tëhë yaro yama pë niapraimi kuë yaro yama ki xiro kõo paxio.

Ënaha kami yama ki rama huu tëhë yama ki kuaí paxxio. Aweii, xaraka ki xaari maki yaro pë tapru mao tëhë yama ki kãe xiro kõo. Aweii, wãro yama ki rama huu tëhë yama ki kiiimi kuë yaro yama ki rama praha huu. Ëhi yama ki praha huu yaro yama pë niaprai. Aweii, yama ki kãe sramuu tëhë yama ki xiro kõo, ihete mahi maki yaro tapru mao tëhë yama ki kãe ohi pirio. Ënaha kami wãro yama ki rama huu tëhë yama ki kuaí paxio. Aweii, ipa **jornal** rama huuwi ya thë ã oni thaprarema. Aweii, kami wãro yama ki rama huu tëhë yama ki yai to tihu paxio.

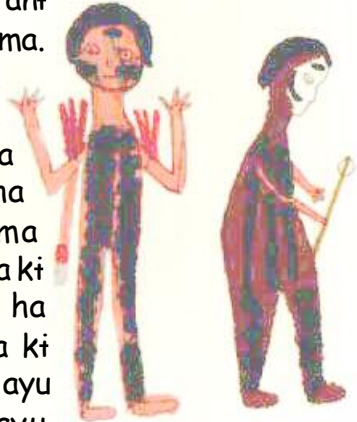
Aweii, yaro pë yai tapru mao tëhë yama pë kãe haxoma kuë yaro yama pë niaprai.

Daniel Prohesor Yanomami e thë ã oni

PRAIAMAYUWI THĒ Ñ ONI

Awei, hapë ënaha yama ki kuama. Hapa mathotho thë pë hapa ha kooni waiha thë titirayu tēhë yama ki noa ha thayorini yama ki huu xooa. Dia 21 thë kuo tēhë yama ki hapa ohi niatha. Ehi yama ki a kōrayuwiha, thomuheu ha yama ki kua kōkini, iha paxo yama pë wama, iharani, kahuamapiu ha yuri yama pë ha ihiru huruni kahuamapiu ha yama ki iama. Eharani ratasi kiha yuri yama pë pree wama. Eharani urihi komi ha haya yama a wama. Eharani yama ki ahetearioma. Eharani Penito a parira yama 2 orasi tēhë a pariraema. Eharani yama kini hiramayoma. Hena tēhë yama ki prairaema. Joseca a mathotho yērëoma a pore pëyērëma a ha huramorini yama ki ha prairini koraha yama u koai xooama, 8 koraha yama u koama. Yama ki totihomayaro totihi yama ki kōo xooama, hapa oraha yama ki hapa reahumoraema, iha yama ki noa hapa thayoma, ya koa naa waiha, ihi tēhë, koroha ai ya kōo ha yama a koa koarema, ai yakoana yama ki yai yao pēha yama ki yaimoa kōrayoma yama kiha yaimoa ha huraprorini yama kini paayu xooama yaro yama pë kãe ha xurukuni hapi ha yama ki iatayu.

Valmir e thë ñ oni

IHURU XĒTIMA THĒ Ñ ONI

Awei, hapë ënaha yama thë pë thai. Yama thë pë xëprai pihio tēhë yama thë pë xëi. Yama thë pë yakapu pihio tēhë yama pë xëimi. Yama pë yakapu pihio mao tēhë yama pë xiro xëi.

Yama pë yakapu pihio tēhë yama pë xëimi. Ai yama pë kae yakapu pihio mao tēhë yama pë pree xëi. Awei, hapë naha yama ki ha kuni yama pë xëi.

Awei, ya yakapoimi, ya xëprai pihio yama ki ku. Awei, ya yakapu pihio yaro ya xëimi. Ai yama pë yakapu pihio mao tēhë yama pë xëprai. Ai yama pë peximai mahio tēhë yama pë xëimi mahi. Ai yama pë peximaimi mahio tēhë yama pë xëi mahi. Ai yama pë pree peximaimi kereo tēhë yama pë xëimi. Ai ihuru pë pree oxo yakao tēhë yama pë xëprai. Ai oxo thë yakao mao tēhë yama pë xiro yakari. Ai yama pë peximai tari tēhë yama thë pë yakapu. Ehi a ku ki tēhë yama pë yakapu xooa. Ehi ai a oxo kuo tēhë ai yama pë xëprari. Ehi maki ai a ku a kōki tēhë yama pë xiro yakapu. Ehi a pata kōrayu tēhë ai yama pë yaka kori. Ai yama pë peximai mao tēhë yama pë xëprai. Ehi ai a kua kōki tēhë yama pë xiro yakapu. Ehi ai a kua kōki tēhë ai a patarima e kuo tēhë kupë xiro patahuru pë ta yama ki pihi kuu ha parioni yama pë yakapu, yakapu pihio mao tēhë yama kiãi. Hwai pata thë pēha yama ki ã hwai. Awei, ya yakapoimi, ya xëprai, yama ki kuu. Awei, wa xëprai pihio tēhë wa xëprari.

Awei, ipa ihuru thë ñ maprarioma.

Denise e thë ñ oni